

Bruksela, 3 grudnia 2018 r.
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Prezydencja
Do:	Delegacje
Dotyczy:	Konsultacje obywatelskie – Wspólne sprawozdanie

Delegacje otrzymują w załączeniu wspólne sprawozdanie na temat konsultacji obywatelskich sporządzone w imieniu prezydencji austriackiej i nadchodzącej prezydencji rumuńskiej.

Wprowadzenie

Na nieformalnym posiedzeniu w dniu 23 lutego 2018 r. europejscy szefowie państw lub rządów omówili inicjatywę prezydenta Francji, aby uruchomić ogólnoeuropejski proces konsultacji obywatelskich. Celem zaproponowanej inicjatywy było propagowanie angażowania obywateli i wkład w debatę na temat przyszłości Europy. Państwa członkowskie zgodziły się na dobrowolny udział w tym procesie i na prowadzenie konsultacji stosownie do swoich krajowych uwarunkowań i praktyk.

Konsultacje obywatelskie miały na celu zaangażowanie dużej liczby obywateli europejskich oraz zidentyfikowanie ich głównych obaw, nadziei i oczekiwań, tak by stanowiły one źródło informacji dla szefów państw lub rządów podczas ich debat oraz by pomogły im w określeniu priorytetów działań UE na nadchodzące lata. Proces konsultacji został pomyślany jako środek umożliwiający identyfikację problemów i zebranie pomysłów.

Prowadzenie dialogu z obywatelami ma w państwach członkowskich długą tradycję i jest sposobem zapewniania i zwiększania uczestnictwa obywateli w procesie kształtowania polityki. Podejmując to zobowiązanie, państwa członkowskie po raz pierwszy uzgodniły wspólne i skoordynowane działanie polegające na jednoczesnym przeprowadzeniu konsultacji z obywatelami w całej Europie i stanowiące wyjątkowy wkład w trwający proces refleksji na temat przyszłości Europy.

Wspólne sprawozdanie wraz z różnymi sprawozdaniami krajowymi i wkładem innych instytucji europejskich może w użyteczny sposób zasilić debatę przed nieformalnym posiedzeniem szefów państw lub rządów w dniu 9 maja 2019 r. w Sybinie oraz nowy program strategiczny na lata 2019–2024.

Metoda i uczestnictwo

Państwa członkowskie zatwierdziły wspólne ramy zawierające proponowany harmonogram i wspólne zasady konsultacji. Uzgodniono, że konsultacje będą pluralistyczne i bezstronne oraz że będą zgodne z zasadami przejrzystości, politycznego pluralizmu i uczciwości oraz będą otwarte dla wszystkich obywateli. Konsultacje obywatelskie odbyły się w głównej mierze od kwietnia do listopada 2018 r., między innymi po to, aby na Radzie Europejskiej przedstawić szefom państw lub rządów sprawozdanie podsumowujące.

Państwa członkowskie miały swobodę wyboru konkretnej metody konsultacji. Państwa członkowskie zgodziły się na samym początku, aby ująć ten proces w ramy zgodne ze swoimi krajowymi praktykami, szczególnymi uwarunkowaniami i tradycjami. Był to duży wspólny wysiłek w zakresie logistyki, przygotowań i koordynacji podjęty przez państwa członkowskie, które nawiązywały kontakty z obywatelami w ramach różnych wydarzeń: tradycyjnych spotkań w ratuszach, konferencji, dużych imprez publicznych i interaktywnych debat oraz przy użyciu narzędzi online. W większości wydarzeń korzystano z nowych technologii i mediów społecznościowych, w tym transmisji na żywo online, kwestionariuszy internetowych, platform cyfrowych oraz pozyskiwania wiedzy z tłumu (*crowdsourcing*).

Działania różniły się w poszczególnych państwach członkowskich pod względem zaangażowania rządu oraz liczby wydarzeń i uczestników. Wspólnym elementem było to, że wszystkie konsultacje były skoncentrowane na pogłębionych dyskusjach i interakcjach z publicznością. Wiele wydarzeń propagowało udział wielu stron z całego politycznego spektrum, społeczeństwa obywatelskiego, środowisk akademickich, mediów i sektora przedsiębiorstw.

W konsultacjach na ogół brały udział różne grupy osób i organizowano je w taki sposób, by zapewnić równość płci, inkluzywność oraz reprezentację prawie wszystkich grup ludności. Wiele państw członkowskich dążyło również do nawiązania dialogu z obywatelami na całym swoim terytorium, w tym na obszarach oddalonych, i do dotarcia do obywateli, którzy zwykle nie uczestniczą w debatach poświęconych sprawom UE. Niektóre państwa członkowskie zorganizowały imprezy skierowane do młodszych pokoleń, w tym debaty w szkołach i na uczelniach wyższych.

Wiele państw członkowskich stosowało dwa rodzaje podejść: ogólne debaty na temat przyszłości Europy i konsultacje tematyczne dotyczące kwestii będących obecnie przedmiotem zainteresowania krajowego lub europejskiego.

Chociaż konsultacje obywatelskie nie były naukowym sposobem poznania opinii publicznej (por. badania opinii publicznej), miały one pod względem udziału szerszy zakres niż badania takie jak standardowy Eurobarometr. Z danych liczbowych wynika, że w całej UE zorganizowano około 1700 wydarzeń.

Oprócz wydarzeń organizowanych przez państwa członkowskie Komisja Europejska, Parlament Europejski, Komitet Regionów i Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) również prowadziły konsultacje i dyskusje z obywatelami na temat przyszłości Europy. Komisja Europejska rozpoczęła konsultacje internetowe obejmujące kwestionariusz przygotowany na podstawie wyników panelu obywateli. Niektóre z pytań zostaną włączone do nowego specjalnego Eurobarometru na temat przyszłości Europy. Na wniosek przewodniczącego Rady Europejskiej Komitet Regionów zorganizował w ostatnich dwóch latach wiele wydarzeń w różnych regionach europejskich, natomiast EKES propagował uczestnictwo kluczowych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w dialogach na temat przyszłości Europy. Parlament Europejski był gospodarzem pierwszego Parlamentu Młodzieży.

Niniejsze sprawozdanie nie ma stanowić reprezentatywnego przeglądu opinii publicznej wszystkich obywateli UE ani nie ma odzwierciedlać pełnej różnorodności poglądów wyrażonych podczas wielu wydarzeń. Daje on jednak pożyteczny wgląd w opinie obywateli dotyczące spraw UE i podkreśla znaczenie ciągłego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w debatę na temat przyszłości UE. Jego celem jest przedstawienie przeglądu istotnych elementów oraz najważniejszych wspólnych wniosków zawartych w sprawozdaniach krajowych dotyczących konsultacji w różnych państwach członkowskich.

Główne wnioski

Z konsultacji z obywatelami w różnych państwach członkowskich wynika, że mimo wyzwań UE jest przez większość uczestników postrzegana pozytywnie. W szczególności w kilku państwach członkowskich obywatele uznają wartość członkostwa ich kraju w UE i korzyści z nim związane. Wielu uczestników wskazuje jednak na brak jasnej wizji i przywództwa jako element wstrzymujący UE i będący źródłem głosów nawołujących do reform.

Brexit wymieniono jedynie w kilku krajach. Był on wówczas postrzegany jako znaczny problem, ale również jako czynnik, który wzmocnił poczucie wspólnoty UE-27 oraz rozumienie znaczenia UE i wartości członkostwa przez obywateli.

Do tematów najczęściej pojawiających się w wielu krajach należą migracja, wyzwania środowiskowe i edukacja należą. Obywatele wyrażają obawy – i oczekiwania – w następujących dziedzinach:

1 – Unia bezpieczna i pewna

Migracja pojawia się w wielu sprawozdaniach jako jedna z głównych obaw obywateli UE. W prawie wszystkich państwach członkowskich problem ten uznawany jest konsekwentnie za jeden z głównych priorytetów. W kilku państwach członkowskich wskazuje się w szczególności nielegalną migrację jako jedno z głównych wyzwań dla Europy. Kwestię tę postrzega się jako wymagającą pilnych działań UE i uznaje za mającą bezpośredni wpływ na życie obywateli. W debatach na ten temat często pojawiają się żądania lepszej **ochrony zewnętrznej granicy UE**. Jednocześnie obywatele w wielu krajach uznają również humanitarny obowiązek UE. Często wymienia się również **wspólną politykę azylową UE**, mechanizm dystrybucji, a także solidarność i odpowiedzialność w państwach członkowskich. Ponadto, mimo że niektórzy obywatele są zadowoleni z obecnej integracji migrantów, inni widzą pilną potrzebę dalszych działań w tym aspekcie.

Często pojawiają się głosy wzywające UE, aby czyniła więcej w celu **powstrzymania nielegalnych przepływów migracyjnych**. Obywatele w wielu państwach członkowskich uważają, że UE może robić więcej na rzecz zmniejszenia nielegalnej migracji przez zajęcie się jej pierwotnymi przyczynami oraz poprawę bezpieczeństwa, warunków życia i dobrobytu w krajach pochodzenia migrantów, np. w drodze pomocy rozwojowej, handlu i inwestycji, kładąc silny nacisk na wspieranie wzrostu gospodarczego na kontynencie afrykańskim. Obywatele ci chcieliby, aby UE nawiązała lepszą współpracę z krajami pochodzenia i tranzytu, aby ułatwić powroty. Uważają oni, że UE powinna także zwiększyć swoje zdolności reagowania na sytuacje kryzysowe oraz angażować się w skuteczne działania wielostronne, by poradzić sobie z tym problemem.

Ponadto, w opinii większości, takimi kwestiami jak **przestępczość zorganizowana, terroryzm, radykalizacja postaw, korupcja** i zagrożenia z nimi związane, w związku z ich ponadgranicznym charakterem, należy zajmować się na szczeblu UE w sposób bardziej zdecydowany. Obywatele domagają się większej współpracy w dziedzinie **cyberbezpieczeństwa i ochrony danych**, wielu z nich wyraża zaniepokojenie w związku z **dezinformacją** i podkreśla znaczenie, jakie w tym względzie mają umiejętności cyfrowe wśród ogółu społeczeństwa.

2 – Unia konwergencji i konkurencyjności

W kilku państwach członkowskich obywatele akcentują znaczenie **jednolitego rynku** i jego wartości dodanej w zapewnianiu wzrostu gospodarczego w całej Europie. Towarzyszą temu często żądania dokończenia budowy tego rynku, w szczególności w obszarze usług i rynku cyfrowego. Obywatele podkreślają potrzebę propagowania przez UE **modelu zrównoważonego wzrostu gospodarczego** na kontynencie. Niektórzy apelują o pogłębienie **unii gospodarczej i walutowej**. W niektórych krajach wspomniano euro i przyszłe członkostwo w **strefie euro** – zarówno w sposób pozytywny, jak i negatywny – i często w powiązaniu z potrzebą dołożenia większych starań, aby zapobiegać przyszłym kryzysom.

Obywatele zgłaszają również potrzebę nadążania przez UE za postępem technologicznym. Niektórzy chcieliby, aby w większym stopniu używane były środki na rzecz **e-rządzenia** oraz aby rozwijane były **inteligentne społeczności** w celu wzmocnienia społeczno-gospodarczego motoru UE. W obecnym kontekście nowej **rewolucji cyfrowej** konsultacje wykazują również, że dostrzegana jest potrzeba propagowania umiejętności cyfrowych i stymulowania innowacji cyfrowych. Wyraźnie słyszalny jest apel o solidne i inteligentne inwestycje w badania tym obszarze. Jako sektor, w którym UE powinna odgrywać wiodącą rolę, często wymienia się na przykład **sztuczną inteligencję**. Wiele obywateli obawia się, że UE zostaje z tyłu lub podejmuje zbyt mało działań w zakresie **badania naukowych**, rozwoju technologicznego, **innowacji** i cyfryzacji.

Stymulowanie i **wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw** również uznaje się za jeden z kluczowych czynników pozwalających na to, by Europa stała się lepszym miejscem dla aktywnej **przedsiębiorczości**, co zwiększy **konkurencyjność** UE. Mimo że konkurencyjność jest postrzegana jako motor postępu i wzrostu gospodarczego, obywatele kilku państw członkowskich krytycznie odnoszą się także do zróżnicowanych standardów i jakości produktów w całej UE. Głosy nawołujące do propagowania konkurencyjności są zatem równoważone żądaniami **ekonomiczno-społecznej konwergencji** oraz propagowania **spójności** terytorialnej.

Zdania na temat **opodatkowania** są podzielone. Niektórzy obywatele uważają, że potrzebne są inicjatywy ustawodawcze w dziedzinie opodatkowania, np. dotyczące podatku cyfrowego, lub nawet harmonizacja polityk podatkowych. Z drugiej strony pojawiają się również głosy, aby podatki pozostały w gestii państw członkowskich.

Powracającym tematem w konsultacjach była również kwestia zasobów budżetowych – w kontekście kolejnych **wieloletnich ram finansowych** – jako środka gwarantującego, że UE będzie należycie realizowała swoje cele. W odniesieniu do przydziału środków pojawiają się różne opinie, w tym mieszane odczucia co do potencjalnych cięć budżetowych mających wpływ na wspólną politykę rolną i politykę spójności. Obywatele w wielu państwach członkowskich apelują o zrównoważony budżet UE o wyraźnej wartości dodanej dla obywateli.

3 – Unia chroniąca środowisko i propagująca zrównoważony rozwój

Istotnym elementem konsultacji w większości państw członkowskich jest apel obywateli o zwiększenie roli UE w polityce ochrony środowiska, a także poczucie, że pilnie potrzebne jest silniejsze zaangażowanie na rzecz **ochrony środowiska i klimatu**. Sugestie obejmują prace nad dalszymi i surowszymi **przepisami** UE w tej dziedzinie, zwiększenie interwencji w ramach nadzoru nad **wdrażaniem** odpowiednich przepisów UE przez państwa członkowskie oraz przedłożenie kolejnych inicjatyw na rzecz ochrony środowiska. Uczestnicy wyraźnie wymieniali, między innymi, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz substancji toksycznych i zanieczyszczeń, lepsze środki w zakresie recyklingu oraz poprawę dobrostanu zwierząt. W niektórych państwach członkowskich obywatele sądzą, że na **działania w dziedzinie klimatu** należy przeznaczyć większą część kolejnych wieloletnich ram finansowych.

W prawie wszystkich państwach członkowskich powracającą kwestią, szczególnie wśród młodszych obywateli, jest walka ze **zmianą klimatu / globalnym ociepleniem**, **postrzegana jako jedno z największych wyzwań stojących przed UE**. W niektórych przypadkach wymogi Unii Europejskiej w zakresie ochrony klimatu są postrzegane jako przeciwwaga dla polityki krajowej. Zmianę klimatu postrzega się jako dotyczącą wielu obszarów polityki: nie tylko wytwarzania energii i transportu, lecz także rolnictwa i żywności, oraz naszych nawyków żywieniowych. Bardziej ogólnie obywatele wskazują na potrzebę **zrównoważonej konsumpcji**.

Bardzo często poruszaną kwestią **jest zrównoważony rozwój** wraz z pomysłem, by innowacje oceniać pod kątem ich długoterminowej wartości dla obywateli. Niektóre propozycje odwołują się do większego uwzględniania kryteriów środowiskowych i społecznych w przepisach, jednak inni uczestnicy uważają, że to kwestie takie jak lokalna produkcja żywności, gospodarka o obiegu zamkniętym i upcykling wymagają europejskiej interwencji.

Obywatele w niektórych państwach członkowskich dostrzegają również znaczenie celów zrównoważonego rozwoju w **polityce rolnej**. Wyrażane są pewne obawy dotyczące wpływu nowoczesnego rolnictwa na środowisko, ale obecne są też głosy wzywające do większej ochrony krajobrazu wiejskiego oraz do wspólnych wysiłków na rzecz zlikwidowania przepaści między obszarami wiejskimi i miejskimi.

W niektórych przypadkach dyskusje ujawniły poczucie braku wystarczającej **edukacji** na temat unijnych polityk ochrony środowiska oraz braku praktycznych zachęt do wspierania wśród ludzi zachowań proekologicznych, przy czym obywatele niektórych państw członkowskich szczególnie wskazują na potrzebę zachęt do wspierania **przejścia na energię ze źródeł odnawialnych**. W niektórych państwach członkowskich towarzyszy temu apel o większe zaangażowanie i debaty na temat tego, jak program działań na rzecz klimatu wpływa na codzienne życie ludzi.

Często wspomina się, że pozytywnym osiągnięciem UE jest istniejąca infrastruktura transgraniczna w dziedzinie **dostaw energii elektrycznej i mobilności**, jednak uczestnicy w niektórych krajach dostrzegają również szczególną potrzebę opracowania wspólnej europejskiej strategii na rzecz mobilności. Niektórzy obywatele podkreślają potrzebę podjęcia przez Europę działań w celu zajęcia się problemem przyszłego zaopatrzenia w energię, np. w kontekście stopniowej rezygnacji z wytwarzania energii w elektrowniach węglowych.

Jako ważny cel w obecnym zmieniającym się i pełnym wyzwań kontekście międzynarodowym wskazuje się także potrzebę zwiększenia **globalnej roli** UE w odniesieniu do środowiska. Wielu uczestników chciałoby, aby Unia Europejska stała się światowym liderem zrównoważonego rozwoju i przeciwdziałania zmianie klimatu.

4 – Unia dobrobytu i możliwości

Dużym powodem do niepokoju dla obywateli jest również **ochrona socjalna** jest również. Nie ma jednak zgody co do zakresu, w jakim UE powinna być aktywna w tej dziedzinie. Uczestnicy w kilku państwach członkowskich bardzo strzegą swoich krajowych systemów zabezpieczenia społecznego. Wiele osób chciałoby jednak, by UE odgrywała większą rolę w zwalczaniu ubóstwa, wyłączenia społecznego, bezrobocia, dyskryminacji, zagrożeń dla praw pracowniczych, ograniczonego dostępu do usług, a także w rozwiązywaniu problemów wynikających ze zmian społecznych i technologicznych, w tym w związku z potrzebą zmniejszenia **przepaści cyfrowej**. Innym problemem często wymienianym przez obywateli jest postrzegany brak **konwergencji warunków socjalnych i standardu życia** między państwami członkowskimi i w ich obrębie, a nawet zagrożenie dla tej konwergencji.

Propozycje szczegółowe – obywatele zgłosili do tej debaty na temat przyszłości Europy wiele różnorodnych pomysłów i sugestii. Poniżej kilka przykładów z różnych państw członkowskich i w obrębie różnych obszarów tematycznych:

- ujednolicony system kaucyjny dla opakowań w UE w celu zmniejszenia ilości odpadów opakowaniowych oraz obowiązkowy system recyklingu butelek PET w całej UE
- wskaźnik europejskiego dobrobytu brutto
- program nauczania w zakresie europejskiej edukacji obywatelskiej we wszystkich systemach edukacyjnych w całej UE
- platformy internetowe powinny oferować taką samą jakość usług we wszystkich państwach członkowskich UE
- europejski dzień wolny od pracy w Dniu Europy.

Wyraźnie wzywa się do stworzenia liczniejszych i lepszych **miejsc pracy**. Obywatele w niektórych krajach apelują o koordynację przepisów dotyczących **rynku pracy**, w tym dostępu i mobilności. Wielu obywateli zwraca szczególną uwagę na młode pokolenie i obawy związane z drenażem mózgów ułatwianym przez swobodny przepływ osób, który paradoksalnie wielu obywateli postrzega jako jedną z najważniejszych korzyści płynących z członkostwa w UE. Ważnym tematem dla obywateli jest **przyszłość pracy** i to, jak będzie ona na nich wpływać, a także **równość płci**. Wiele osób podkreślało potrzebę zajęcia się luką płacową ze względu na płęć i przeszkodami, jakie kobiety nadal napotykają w dostępie do rynku pracy. Uczestnicy często łączą ogólne tendencje demograficzne i starzenie się populacji w szczególności z problemami na rynku pracy, a także z **opieką zdrowotną**. Ogólnie uważa się, że UE jako całość czyni za mało w celu zaradzenia problemom dotyczącym zdrowia i nierównościom społecznym i gospodarczym.

Obywatele zdecydowanie domagają się także intensywniejszych działań na szczeblu UE w dziedzinie **edukacji**. Apele koncentrują się głównie na rozwoju nowych umiejętności zgodnie z wymogami rynku pracy, większej mobilności edukacyjnej, wzajemnym uznawaniu dyplomów i kwalifikacji zawodowych i technicznych oraz zwiększeniu inwestycji w naukę i badania, a także w uczenie się przez całe życie. **Erasmus+** ogólnie wymienia się jako jeden z największych sukcesów UE, który powinien być jeszcze bardziej wzmocniony. Według wielu uczestników należy zachęcać do nauki innych języków europejskich.

5 – Unia mająca silną pozycję na arenie międzynarodowej

Nie jest to często poruszany temat, ale UE jest ogólnie postrzegana jako **siła dobra na świecie**, a obywatele podkreślają normatywną siłę Unii w jej stosunkach z państwami trzecimi. Uważają oni, że UE skutecznie korzysta z wzajemnej presji – siły przykładu – w celu upowszechniania swoich wartości, w szczególności demokracji i praw człowieka, poza jej granicami. Wiele głosów opowiada się za tym, by działania zewnętrzne UE były w jej stosunkach z państwami trzecimi oparte na wartościach; kwestia ta jest postrzegana zarówno jako globalna odpowiedzialność, jak i obowiązek moralny. Apel ten jest często łączony z chęcią, aby UE stała się globalnym liderem w niektórych sektorach, a zwłaszcza w ochronie środowiska.

Obywatele zgadzają się co do tego, że do obrony interesów i wartości UE i przede wszystkim do ochrony jej obywateli potrzebne jest większe zaangażowanie UE w sprawy światowe oraz **większa jedność** w dziedzinie polityki zagranicznej. UE jest często uznawana przez uczestników za zbyt słabą, niemającą wystarczającego oddziaływania na arenie światowej i czasem niezdolną do radzenia sobie z kryzysami występującymi w jej strategicznym sąsiedztwie. Działania zewnętrzne UE są postrzegane jako **pozbawione skuteczności i wiarygodności**, wiele jest też głosów wzywających do wzmocnienia wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB). Obywatele podkreślają konieczność **przemawiania jednym głosem**, szczególnie w kontekście stosunków UE z innymi potęgami (USA, Chinami i Rosją). Nacisk kładzie się tutaj na politykę obronną, rozszerzenie i handel.

Wielu obywateli uważa, że UE nie powinna być uzależniona od innych podmiotów w zakresie swojego własnego **bezpieczeństwa i obrony**. Wiele osób jest jednak zdania, że podejście UE powinno być uzupełniające względem NATO, a nie go zastępować. Poglądy są zróżnicowane: od opinii, że należy jedynie poprawić koordynację i integrację krajowych zdolności cywilnych i wojskowych po powtarzające się wezwania do stworzenia wspólnej polityki obronnej z własnymi zdolnościami. Niektórzy obywatele chcieliby również, by było więcej dialogu publicznego na temat inicjatyw w zakresie bezpieczeństwa, takich jak stała współpraca strukturalna (PESCO).

Zdaniem obywateli wartości leżą także u podstaw unijnych polityk dotyczących **sąsiedztwa i rozszerzenia**. Chcieliby oni, aby członkami stawały się tylko kraje przestrzegające wartości i norm UE i przywiązane do demokracji. Istnieją jednak rozbieżności co do ram czasowych. Niektórzy zdecydowanie opowiadają się za rozszerzeniem Unii o Bałkany Zachodnie, większość jednak podkreśla, że UE musi najpierw umocnić swój obecny status, zanim nastąpi jakiegokolwiek dalsze rozszerzenie. Ogólnie jednak obywatele dostrzegają silną europejską perspektywę dla Bałkanów Zachodnich i, w mniejszym stopniu, w niektórych państwach członkowskich – również dla kilku krajów sąsiedztwa wschodniego.

Stosunki **handlowe** UE są ogólnie postrzegane jako pozytywne, ale istnieją również obawy dotyczące norm społecznych i środowiskowych w umowach o wolnym handlu zawieranych z państwami trzecimi, co ponownie potwierdza pragnienie obywateli europejskich, by UE działała na podstawie wspólnych wartości. Niektórzy obywatele wzywają także UE, aby w jeszcze większym stopniu używała argumentów ekonomicznych w celu wywierania wpływu w związku z jej pozycją na świecie.

Podziały między państwami członkowskimi są również często wymienianym źródłem niepokoju w kilku krajach. Obywatele, szczególnie z mniejszych państw członkowskich, uznają za problematyczny zauważalny brak prawdziwego partnerstwa między małymi i dużymi krajami. Często czują oni, że głównym motorem polityk unijnych są interesy największych państw, choć opinia ta jest daleka od jednomyślności. Dialogi w kilku państwach członkowskich wskazują również, że ludzie dostrzegają **brak sprawiedliwości i podwójne standardy**, i uważają, że wspólne zasady nie zawsze obowiązują wszystkich w takim samym stopniu. Oprócz podziału na małe i duże kraje często dostrzegane są podziały między „starymi” i „nowymi” państwami członkowskimi, a także podziały geograficzne. W odpowiedzi na to częste są wezwania do większej **spójności i solidarności**.

W obliczu podziałów UE nadal jest uznawana przez większość jej obywateli za **siłę dobra** i za wspólnotę, którą łączą **wspólne wartości**. Oczywiście pojawiają się różnorodne głosy. Prawa człowieka, praworządność, pokój i demokracja należą do najczęściej wymienianych wartości. Przedmiotem szczególnej uwagi jest rola, jaką odgrywa UE w zapewnieniu **pokoju** na kontynencie. W dyskusjach obywatele często podkreślają również jednak niedoskonałości UE jako wspólnoty wartości, a w szczególności lukę między retoryką Unii a jej działaniami. Nierzadko rodzi to głosy nawołujące do bardziej zdecydowanych działań w celu zlikwidowania tej luki.

Aby zwiększyć poczucie wspólnoty, w niektórych państwach członkowskich pojawiają się od czasu do czasu głosy, aby wzmocnić starania na rzecz propagowania rozwoju **wspólnej „tożsamości europejskiej”**, która zdaniem wielu obywateli należy obecnie raczej do sfery aspiracji niż rzeczywistości. Jako klucz do sukcesu w tym procesie, w szczególności dla młodych ludzi, postrzega się mobilność i wymiany.

Zobowiązanie dotyczące wspólnych wartości jest postrzegane jako absolutna podstawa UE jako wspólnoty, ale też **różnorodność** państw członkowskich jest uznawana za duży atut Unii. Według wielu uczestników tożsamość europejska powinna raczej współistnieć z tożsamościami narodowymi, niż je zastępować. Podobnie niektórzy obywatele podkreślają konieczność poszanowania różnych kultur narodowych. Nacisk w wielu państwach członkowskich na potrzebę poszanowania **krajowych i kulturowych różnic** jest częstym przyczynkiem do refleksji nad kwestiami instytucjonalnymi. Wbrew powszechnej opinii, która sugeruje brak zainteresowania obywateli tymi sprawami, wiele osób za całkiem ważną uznaje kwestię odpowiednich **kompetencji**.

Zgodnie z zasadą **pomocniczości** większość obywateli Europy oczekuje, że UE będzie się skupiać na obszarach, w których może wnieść **wartość dodaną**. Właściwy podział kompetencji między szczeblem krajowym a europejskim jest często określany jako podstawowy warunek powodzenia projektu europejskiego. W tym względzie uważa się, że rozszerzenie zakresu zadań na obszary, w których państwa członkowskie mogą osiągnąć lepsze rezultaty, może szkodzić postrzeganiu UE przez obywateli w związku ze zwiększeniem rozdziewku między zdolnościami i oczekiwaniami. Oczywiście istnieją różne opinie dotyczące preferowanego podziału uprawnień, ale powszechnie uważa się, że obecną sytuację można poprawić. Niemniej odpowiednie kompetencje państw członkowskich i UE są źródłem pewnych nieporozumień, co częściowo pozwala wyjaśnić często wspominany ogólny **brak zaufania** do instytucji UE. Poglądom tym sprzyja także postrzegany **brak przejrzystości**, obok którego często wymienia się **deficyt demokratyczny**, oraz domniemana **nadmierna biurokracja**, którą często wiąże się z trudnościami z dostępem do funduszy unijnych.

Uwagi końcowe

Konsultacje obywatelskie zostały z aprobatą przyjęte przez społeczeństwo obywatelskie i cieszyły się szerokim uznaniem ze względu na możliwość poznania opinii obywateli. W tym sensie proces ten przyczynia się oczywiście do zajęcia się ogólnym zapotrzebowaniem na zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i współpracę z nim, co regularnie wspominano w dialogach.

Dialog wydaje się szczególnie ważny w związku z chęcią, którą w procesie konsultacji obywatele również powszechnie podkreślali, aby lepiej rozumieć, jak UE funkcjonuje i jakie jest znaczenie członkostwa w UE. Zgłoszono wiele apeli o wzmożenie wysiłków na rzecz propagowania lepszej edukacji na temat UE. Według wielu obywateli należy tego dokonać za pomocą specjalnych inicjatyw, ale również przez uproszczenie języka używanego przez UE w kontaktach z obywatelami. Nadmiernie niejasny i biurokratyczny język jest często wskazywany jako kluczowa przeszkoda w interakcjach między instytucjami UE a obywatelami.

Apele o dalsze zaangażowanie także świadczą sukcesie dialogów organizowanych w różnych państwach członkowskich. Jako szczególnie ważne dla obywateli postrzegane jest wspieranie działań i debat dotyczących kwestii związanych z UE na szczeblu lokalnym. W istocie inicjatywa konsultacji obywatelskich wpisuje się w inne praktyki o już dobrze ugruntowanej pozycji w kilku państwach członkowskich, służące wspieraniu dialogu na temat UE na poziomie lokalnym.

Zważywszy na powyższe rozważania, niniejsze sprawozdanie stanowi próbę odzwierciedlenia procesu, który jest zróżnicowany pod względem formy i treści. Nie ma ono stanowić ostatecznego podsumowania nawiązywania kontaktów z obywatelami na szczeblu krajowym, które będą kontynuowane w różnych formach. Należy je raczej rozumieć jako wkład w bieżące wysiłki na rzecz lepszego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, tak aby stanowiło źródło informacji dla przywódców dyskutujących na temat przyszłości Europy i z myślą o kolejnym programie strategicznym.
